

Een Vaardige Basis

*Regionaal Programma Lage Basisvaardigheden Zuid-Kennemerland en IJmond
2025-2028*

Voorwoord wethouder(s)

"Samen leren is samenwerken. Iedereen telt mee in de samenleving. Dus moeten we iedereen helpen de basisvaardigheden te verbeteren". - Nevin Özütok, wethouder Beverwijk

"Investeren in basisvaardigheden betekent investeren in mensen. Door samen te werken, versterken we niet alleen individuen, maar de hele regio." - Attiya Gamri, wethouder Bloemendaal

"Ontwikkeling staat nooit stil. De een leert op school, de ander leert op straat. Dit plan laat goed zien hoe het leren en ontwikkelen van basisvaardigheden het leven van onze inwoners direct verbetert" - Bas van Leeuwen, wethouder Haarlem

"In mijn vorige functie heb ik veel gewerkt met mensen met lage basisvaardigheden. Deze doelgroep wil direct resultaat zien van wat ze leren. Praktisch leren is goed." - Piet Burgering, wethouder Heemskerk

"Het hebben van goede basisvaardigheden maakt niet alleen het leven makkelijker voor mensen, het zorgt ook voor meer onderling begrip." - Sam Meerhoff, wethouder Heemstede

"Het leven is al ingewikkeld genoeg en wordt moeilijker als je niet goed kunt lezen. We moeten daarom laaggeletterdheid echt goed aanpakken. We willen immers dat iedereen in Velsen mee kan doen. De maatregelen die we daarvoor nemen, moeten wel doelmatig en doeltreffend zijn." - Gideon Nijemanting, wethouder Velsen

"Door te werken aan basisvaardigheden, werken Zandvoorters ook aan hun gezondheid, hun carrière en de toekomst van hun kinderen." - Lars Carree, wethouder Zandvoort

Samenvatting

Dit is het programma voor de aanpak lage basisvaardigheden voor de regio Zuid-Kennemerland en IJmond. Het programma duurt 4 jaar. Startdatum: 1 januari 2025. Einddatum: 31 december 2028.

In dit programma staan de doelen die regio Zuid-Kennemerland en IJmond over 4 jaar wil halen in de aanpak van lage basisvaardigheden bij volwassenen. En hoe gemeenten, Taalhuizen en de samenwerkingspartners deze doelen willen bereiken.

De doelgroep van dit programma zijn mensen die:

- 18 jaar of ouder zijn.
- Inwoner zijn van één van de zeven gemeenten in de regio.
- Niet inburgeringsplichtig zijn.
- Moeite hebben met taal, rekenen en/of digitale vaardigheden.

Feiten en cijfers

In de regio Zuid-Kennemerland en IJmond wonen ongeveer 381.000 mensen. Hiervan hebben 30.747 mensen moeite met lezen en schrijven. Dit is ongeveer 8% van de inwoners. Landelijk stijgt het percentage mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. Deze stijging wordt ook voor de regio Zuid-Kennemerland en IJmond verwacht.

Basisopzet

De basisopzet van de uitvoering van dit regionale programma zijn de twee Taalhuizen: Taalhuis IJmond en Taalhuis Zuid-Kennemerland.

In de Taalhuizen werken gemeenten, bibliotheken, taalscholen, welzijn en anderen samen.

Hoofddoel binnen de basisopzet

De regionale samenwerking, de gezamenlijke inkoop van het formele taalonderwijs en de twee Taalhuizen behouden en versterken.

Thema's

De doelen van dit plan zijn verdeeld over 4 thema's:

- Werk en Zelfredzaamheid (hoofdstuk 3)
- Omgaan met geld (hoofdstuk 4)
- Gezondheid (hoofdstuk 5)
- Opvoeden en school (hoofdstuk 6)

Elk thema heeft een eigen hoofddoel en subdoelen. De hoofddoelen per thema zijn:

- *Vergroten van de zelfredzaamheid en kansen op de arbeidsmarkt van mensen door verbeterde basisvaardigheden.*
- *Zorgen dat mensen met lage basisvaardigheden hun rekenvaardigheden en getalbegrip beter beheersen, zodat ze meer grip krijgen op hun financiën.*
- *Vergroten van de gezondheidsvaardigheden van mensen door verbeterde basisvaardigheden.*
- *Creëren van een taalrijke omgeving om kinderen heen, zodat ouders en kinderen elkaar beter begrijpen en taalachterstanden bij kinderen worden verkleind.*

Voorwaarden programma

Het wettelijke kader van dit programma is de Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB). Gemeente Haarlem ontvangt geld van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) om de doelen te bereiken. Het kabinet Schoof wil de subsidies aan gemeenten veranderen. De gemeenten

wachten op de plannen van het kabinet. Wanneer duidelijk is wat er verandert, maken de gemeenten nieuwe afspraken over de subsidie.

Terugblik 2020-2024 en begrippenlijst

Veel doelen uit het vorige programma zijn behaald. De doelen die niet behaald zijn, komen in dit plan terug. Ook staat er een begrippenlijst in dit document.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	5
Inleiding.....	7
Regionaal programma	7
Financiering	9
Waarom regionaal programma?	9
Doelen en hoofdthema's (opbouw regionaal plan).....	10
Hoofdstuk 1 Feiten en cijfers	12
Wat zijn lage basisvaardigheden?.....	12
Taal.....	12
Rekenen.....	13
Omgaan met de computer	13
Bereik mensen met lage basisvaardigheden	13
Communicatie in de duidelijke taal	14
Hoofdstuk 2 Basisopzet (Taalhuizen)	15
Inleiding.....	15
Doelen	15
Doelgroepen	16
Regionale Samenwerking	16
Beschikbare middelen	16
Externe positionering	17
Monitoring en resultaatmeting	17
Hoofdstuk 3 Werk en Zelfredzaamheid	19
Inleiding.....	19
Doelen	20
Doelgroepen	21
Regionale Samenwerking	21
Beschikbare middelen	22
Hoofdstuk 4: Omgaan met geld.....	23
Inleiding.....	23
Doelen	23
Doelgroepen.....	24
Regionale Samenwerking	24
Beschikbare middelen	25
Hoofdstuk 5: Gezondheid.....	26
Inleiding.....	26

Doelen	26
Doelgroepen	27
Regionale Samenwerking	27
Beschikbare middelen	28
Hoofdstuk 6: Opvoeden en school	29
Inleiding	29
Doelen	30
Doelgroepen	30
Regionale Samenwerking	31
Beschikbare middelen	31
Hoofdstuk 7: Terugblik 2021-2024	32
Taalhuizen/samenwerking.....	32
Het aanbod	32
Aandacht voor lage basisvaardigheden.....	33
Maar niet alles is gelukt.....	33
Woordenlijst	34
Literatuurlijst	36
Bijlage 1: Plan van Aanpak vernieuwen regionaal programma (april, 2024)	37
Bijlage 2: Grafische samenvatting regionaal WEB-congres 3 juli 2024.....	39
Bijlage 3: Terugkoppeling data Landelijk Beeld Volwasseneneducatie verslagjaar 2023	40

Inleiding

Dit is het programma voor de aanpak lage basisvaardigheden voor de regio Zuid-Kennemerland en IJmond. Het programmaplan duurt 4 jaar. Startdatum: 1 januari 2025. Einddatum: 31 december 2028.

Regionaal programma

In dit programma staan de doelen die regio Zuid-Kennemerland en IJmond over 4 jaar wil halen in de aanpak van lage basisvaardigheden bij volwassenen. En hoe gemeenten, Taalhuizen en de samenwerkingspartners deze doelen willen bereiken.

De 7 gemeenten uit de regio Zuid-Kennemerland en IJmond zijn:

- Beverwijk
- Bloemendaal
- Haarlem
- Heemskerk
- Heemstede
- Velsen
- Zandvoort

Met basisvaardigheden bedoelen wij in dit programma:

- Taal
- Rekenen
- Digitale vaardigheden

Samenwerking Taalhuizen

De gemeenten zorgen voor lesaanbod voor inwoners die moeite hebben met basisvaardigheden. In onze regio werken de gemeenten samen in het Taalhuis IJmond en het Taalhuis Zuid-Kennemerland.

Type aanbod

Het taalaanbod in de regio bestaat uit:

- Formeel taalaanbod:
 - Diploma-gericht en gegeven door professionals
 - Regionaal ingekocht
- Non-formeel en informeel aanbod:
 - Door professionals en vrijwilligers en leidt niet tot een diploma
 - Lokaal per gemeente gesubsidieerd

Het regionaal ingekochte taalaanbod, de samenwerking in de Taalhuizen en de samenwerkingsafspraken met Stichting Lezen en Schrijven zijn de basisopzet van onze regio.

De doelgroep van dit programma zijn mensen die:

- 18 jaar of ouder zijn.
- Inwoner zijn van één van de zeven gemeenten in de regio.
- Niet inburgeringsplichtig zijn.
- Moeite hebben met taal, rekenen en/of digitale vaardigheden.

Deze doelgroep staat in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (hierna de WEB). De WEB is de juridische en financiële basis van dit programma.

NT1/NT2

Dit programma maakt een onderscheid NT1'ers en NT2'ers.

- NT1'er: iemand met Nederlands als 1^e taal.
- NT2'er: iemand met Nederlands als 2^e taal.

Dit is vooral handig om te weten voor de lessen. Mensen die al goed Nederlands spreken, maar niet goed kunnen lezen en schrijven hebben ander onderwijs nodig dan mensen die de taal nog moeten leren. Ook vraagt het bereiken van deze doelgroep een andere aanpak.

Uit ervaring blijkt dat het moeilijk is om de NT1-doelgroep te bereiken (*expertisepunt basisvaardigheden*, 2021). Terwijl de verwachting is dat dit de grootste groep mensen met lage basisvaardigheden in onze regio is. Daarom zetten de gemeenten de komende 4 jaar vooral in op het bereiken van NT1'ers. Hier is landelijk nog geen succesformule voor gevonden.

Expats

Dit programma is gericht op het helpen van mensen met lage basisvaardigheden. Alleen is niet altijd duidelijk wie dat zijn. Bijvoorbeeld de doelgroep expats. Wat is het verschil tussen een expat en een arbeidsmigrant? Is dit verschil belangrijk? En hoe zit het met de partners van deze 'voor werk naar Nederland verhuisde' mensen? Het maakt in dit programma niet uit waarom iemand naar Nederland is verhuisd. Het maakt wel uit hoe goed iemands basisvaardigheden zijn en hoelang iemand in Nederland blijft. Mensen die zelf hun taallessen kunnen regelen, worden aangemoedigd dat zelfstandig te doen.

Licht verstandelijke beperkten (LVB)

In Nederland hebben ongeveer 1,1 miljoen mensen een licht verstandelijke beperking (Expertisepunt LVB, 2025). Veel van deze mensen hebben ook moeite met basisvaardigheden. Mensen met een LVB leren anders dan mensen zonder een LVB. Daarom is het belangrijk om les te geven op een manier die past bij de LVB-doelgroep. Op dit moment is nog niet bekend welke lesmethode het beste werkt voor de LVB-doelgroep.

Bij *IJmond Werkt!* geven twee docenten van het Taalhuis IJmond les aan onder andere LVB'ers. Dit is een proef. Kennis over deze doelgroep is belangrijk om deze groep te begeleiden. Veel docenten hebben deze kennis (nog) niet. Daarom kijken de twee docenten in de IJmond samen met de werkbegeleiders wat er nodig is om de kennis over LVB'ers te vergroten binnen beide taalhuizen.

Selectie

Het is niet de bedoeling dat de cursussen volstromen met mensen die hun basisvaardigheden wel beheersen, maar alleen geen Nederlands spreken. Daarom stellen medewerkers van de taalsprekuren de volgende vragen bij intakes:

1. Kan de persoon goed lezen in zijn eigen taal?
2. Kan de persoon het Latijnse alfabet (abc)?
3. Hoe goed kan de persoon leren?
4. Zijn er andere, eigen, mogelijkheden om Nederlands te leren?
5. Is deze persoon voor een langere tijd in Nederland?

Is het antwoord 'nee' op één van de eerste vier vragen?

Dan heeft deze persoon waarschijnlijk lage basisvaardigheden.

Vraag 5 helpt besluiten of het nut heeft om iemand te helpen.

Als iemand snel Nederland weer verlaat, heeft het dan wel zin om de taal te leren?

Een intake is een gesprek op basis van vertrouwen.
 De vragen zijn een richting en geen harde regel om iemand uit te sluiten van taallessen.
 Engels is niet opgenomen als basisvaardigheid in de wet.
 Daarom kijken we niet naar hoe goed iemand Engels kan.

Financiering

Het geld om de lessen te betalen krijgt de contactgemeente (gemeente Haarlem) van de rijksoverheid. Er zijn strenge regels over hoe dit geld uitgegeven wordt. Deze regels staan in de WEB. Zo mag het geld alleen uitgegeven worden aan lessen taal, rekenen en/of digitale vaardigheden voor inwoners van 18 jaar en ouder, die niet inburgeringsplichtig zijn en inwoner van deze regio zijn. Inwoners die wel inburgeringsplichtig zijn, kunnen een inburgeringstraject volgen. Daarvoor is een ander budget.

De WEB bestaat uit twee budgetten. Een specifieke uitkering (SPUK) en een decentrale uitkering (DU). Hieronder staat een overzicht met de WEB-gelden van de afgelopen jaren.

Jaar	SPUK	DU	Totaal
2021	€1.312.151,-	€140.000,-	€1.452.151,-
2022	€1.252.588,-	€150.000,-	€1.402.588,-
2023	€1.659.075,-	€165.000,-	€1.824.075,-
2024	€1.645.683,-	€181.000,-	€1.826.683,-

Sinds 2024 zijn er veel landelijke ontwikkelingen over het Tel mee met Taal-programma en het budget van de WEB. Zowel het kabinet Rutte IV als het kabinet Schoof hebben plannen die voor grote veranderingen zorgen. Het is nog niet duidelijk welke kant het op gaat. Wel is duidelijk dat vanaf 2026 de DU wordt afgeschaft en dat de SPUK met 10% wordt verlaagd. Waarschijnlijk gaat de SPUK in 2028 over in een Bijzondere Fonds Uitkering (BFU). De rijksoverheid stuurt aan op het behouden van regionaal geld. Wanneer er veranderingen zijn, gaan de 7 gemeenten met elkaar in overleg.

Jaar	SPUK/BFU	DU	Totaal
2025	€1.956.525,-	€120.000,-*	€2.076.525,-
2026*	€1.760.873,-	-	€1.760.873,-
2027*	€1.760.873,-	-	€1.760.873,-
2028*	€1.760.873,-	-	€1.760.873,-

*Verwachte budgetten. Deze kunnen flink afwijken.

De rijksoverheid bepaalt de hoogte van het totaalbedrag aan de hand van het inwoneraantal en het percentage mensen met lage basisvaardigheden per gemeente. De bedragen van alle gemeenten worden bij elkaar opgeteld en overgemaakt aan de gemeente Haarlem als contactgemeente. De gemeente Haarlem betaalt daarmee het regionaal ingekochte formele taalonderwijs. Het bedrag dat overblijft wordt ingezet als subsidie voor non-formele en informele trajecten in de hele regio. Wanneer het budget niet wordt uitgegeven, betaalt de contactgemeente het restant terug aan de rijksoverheid.

Waarom regionaal programma?

Inwoners met lage basisvaardigheden komen moeilijk mee in de samenleving. De gemeenten willen deze mensen helpen met lessen, trajecten en programma's op maat. Er zijn steeds meer inwoners in onze regio met lage basisvaardigheden. Dit komt door:

- De komst van nieuwe Nederlanders die de taal niet beheersen.

- De steeds grotere groep Nederlandse scholieren die het onderwijs verlaat met te lage basisvaardigheden.

Daarnaast was er al grote groep inwoners met lage basisvaardigheden die gemeenten moeilijk bereiken. In Nederland leven 2,5 miljoen mensen met lage basisvaardigheden. Dat is ongeveer 12% van de bevolking. Binnen onze regio verschilt het percentage inwoners met lage basisvaardigheden sterk. Gemiddeld heeft 8% van de inwoners lage basisvaardigheden (Geletterdheid in zicht, 2024). Landelijk stijgt het percentage mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. Deze stijging wordt ook voor de regio Zuid-Kennemerland en IJmond verwacht.

Preventie

De Taalhuizen houden zich niet direct bezig met het voorkomen van lage basisvaardigheden. Dat is de verantwoordelijkheid van ouders, onderwijs, onderwijskansenbeleid van de gemeenten, leerplein en de inburgering. Waar mogelijk helpen de Taalhuizen wel bij het voorkomen van lage basisvaardigheden, in samenwerking met de mensen die daarover gaan.

Regionale samenwerking is heel belangrijk

Door samenwerken kunnen de 7 gemeenten formeel taalonderwijs (onderwijs dat leidt tot een diploma) samen inkopen. Het samen inkopen van onderwijs zorgt ervoor dat:

- Alle inwoners van de 7 gemeenten toegang krijgen tot hetzelfde onderwijs van goede kwaliteit
- De kwaliteit van het onderwijs beter wordt. Door samenwerking kunnen gemeenten grotere en betere onderwijsaanbieders kiezen.
- Gemeenten tijd en geld besparen door samen in te kopen. Samen inkopen vermindert de het werk per gemeente. Door samen te werken kunnen gemeenten betere voorwaarden en prijzen voor elkaar krijgen.

Zonder de regionale samenwerking zou elke gemeente zelf verantwoordelijk zijn voor het opzetten en onderhouden van al het lesaanbod en samenwerkingsverbanden. En hebben inwoners niet de keuze om aanbod in een andere gemeente te volgen. Door de regionale samenwerking werken ook de Taalhuizen beter samen.

Doelen en hoofdthema's (opbouw regionaal plan)

Het hoofddoel van dit programma is:

Het bereiken en helpen van inwoners met lage basisvaardigheden om hun taal-, reken- en digitale vaardigheden te verbeteren.

Dit is makkelijker gezegd dan gedaan:

- Sommige mensen met lage basisvaardigheden schamen zich, waardoor zij niet laten zien of vertellen dat zij dit probleem hebben.
- Sommige mensen merken niet aan zichzelf dat zij lage basisvaardigheden hebben. Door het slim inzetten van andere vaardigheden verbergen ze het probleem.
- Veel mensen met lage basisvaardigheden hebben slechte schoolervaringen. Dit zorgt voor minder vertrouwen in docenten, ouders, klasgenoten en lesmethoden.
- Veel mensen met lage basisvaardigheden hebben moeite met verandering.
- Sommige mensen vertrouwen de overheid minder. Dit komt bijvoorbeeld door de toeslagenaffaire. Of omdat zij uit landen komen waar vertrouwen in de overheid minder aanwezig is. (*Feiten en cijfers laaggeletterdheid, 2018*)

Winnen van vertrouwen

Om vertrouwen te winnen is een goede samenwerking tussen gemeenten, onderwijsinstellingen en Taalhuizen nodig. Alleen een aanpak van lage basisvaardigheden is niet genoeg. Ook op andere terreinen moet de overheid werken aan vertrouwen. De menselijke maat is hierbij belangrijk.

Om vanuit basisvaardigheden te werken aan vertrouwen, zijn in principe alle cursussen gratis voor inwoners. Soms moeten zij een kleine bijdrage betalen, maar als dat niet lukt wordt een oplossing gezocht. Inwoners worden warm doorverwezen naar lessen die bij ze passen waarbij rekening wordt gehouden met hun zorgen en ervaringen.

Soms is een klaslokaal niet de beste plek om les te krijgen. Een buurthuis kan bijvoorbeeld fijner voelen. Er wordt zoveel mogelijk gekeken naar wat iemand nodig heeft en maatwerk geleverd. Ook is er veel verschillend aanbod.

Inwoners moeten hun nieuwe geleerde vaardigheden meteen kunnen gebruiken

Het aanbod moet praktisch zijn. En aansluiten bij wat mensen zelf belangrijk vinden om te leren. Op die manier kunnen zij direct meedoen in de maatschappij.

Uit onderzoek blijkt dat inwoners met lage basisvaardigheden minder makkelijk werk vinden en vaker onder niveau werken. Daarnaast hebben zij een hogere kans op schulden en een slechte gezondheid. Ook is de kans driemaal hoger dat een kind lage basisvaardigheden krijgt als het kind opgroeit in een gezin met lage basisvaardigheden (*Ouders en laaggeletterdheid*, 2012).

Dit programma gaat in op 5 thema's:

- De basisopzet (hoofdstuk 2)
- Werk en Zelfredzaamheid (hoofdstuk 3)
- Omgaan met geld (hoofdstuk 4)
- Gezondheid (hoofdstuk 5)
- Opvoeden en school (hoofdstuk 6)

Elk thema behandelt de doelen, doelgroepen, regionale samenwerking en beschikbare (aanvullende) middelen. De inhoud van deze hoofdstukken is in samenwerking met professionals in het werkveld gemaakt. De doelgroep is niet direct betrokken bij het opstellen van dit programma omdat er nog te weinig taalambassadeurs zijn opgeleid in deze regio. Het opleiden van taalambassadeurs is een doel voor de komende 4 jaar. Dit doel is verder uitgewerkt in hoofdstuk 2.

Daarna gaat het plan in op:

- Voorwaarden voor succesvol programma (hoofdstuk 7)
- Terugblik afgelopen 4 jaar (hoofdstuk 8)
- Begrippenlijst
- Literatuurlijst

Hoofdstuk 1 Feiten en cijfers

Wat zijn lage basisvaardigheden?

Wanneer iemand lage basisvaardigheden heeft, heeft iemand moeite met lezen, schrijven, rekenen en/of werken met de computer. Er zijn 3 soorten lage basisvaardigheden:

- Laaggeletterdheid → moeite met taal, lezen en schrijven
- Laaggecijferdheid → moeite met getallen, rekenen en klokkijken
- Laag digitaal vaardig → moeite met de computer en de smartphone

Taal

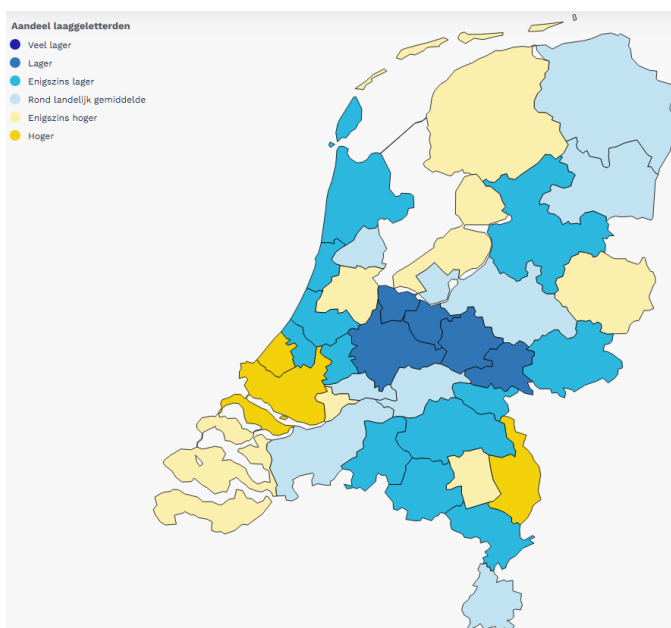
Het percentage mensen die moeite heeft met lezen en schrijven wordt elke 10 jaar internationaal onderzocht in het 'Programme for the International Assessment of Adult Competencies' (PIAAC). Het laatste onderzoek is gedaan in 2023 en gepubliceerd in november 2024. Dit onderzoek gaat alleen in op landelijke cijfers. Het is nog onbekend wanneer de lokale cijfers bekend worden.

Iemand is laaggeletterd wanneer hij of zij taalniveau A2 of lager heeft. Iemand met Nederlands als moedertaal is laaggeletterd wanneer hij of zij taalniveau F2 of lager heeft. Hieronder staat een schema hoe de taalniveaus zijn opgebouwd.

Framework	Laaggeletterd/Laaggecijferd		Geletterd/Gecijferd			
Europees referentiekader voor talen (NT2)	A1	A2	B1	B2	C1	C2
Referentiekader taal en rekenen volwasseneneducatie (NT1)	Instream	1F	2F	3F	4F	

In Nederland

In de laatste 10 jaar is het percentage laaggeletterden in Nederland gestegen van 12% naar 18%. Totaal: ongeveer 3 miljoen mensen. Percentage: Ongeveer 18% van de volwassenen (16-65 jaar) (Stichting Lezen en Schrijven, 2024 en Geletterdheid in Zicht, 2019)

In deze regio wonen ongeveer 381.000 mensen. Hiervan hebben 30.747 mensen moeite met lezen en schrijven. Dit is ongeveer 8% van de inwoners. (*Geletterdheid in Zicht*, 2019).

Gemeente	Aantal inwoners*	Aantal laaggeletterden	Percentage
Beverwijk	42.077	3.366	8%
Bloemendaal	23.701	948	4%**
Haarlem	162.914	14.662	9%
Heemskerk	39.143	3.131	8%
Heemstede	27.563	1.103	4%**
Velsen	68.507	6.851	10%
Zandvoort	17.142	686	4%**
Regio Zuid-Kennemerland en IJmond	381.047	30.747	8%

*Peildatum 2019 (*Geletterdheid in zicht*, 2019)

**De gemeenten Bloemendaal, Heemstede en Zandvoort worden samen gemeten. Daarom is het percentage voor deze gemeenten hetzelfde. De verwachting is dat in Zandvoort het percentage laaggeletterden hoger ligt en in Heemstede en Bloemendaal lager.

Rekenen

Precieze cijfers over rekenvaardigheden per gemeente in de regio Zuid-Kennemerland en IJmond zijn niet beschikbaar. In Nederland hebben 1,3 miljoen mensen moeite met rekenen (*Movisie*, 2021).

Omgaan met de computer

In juni 2023 publiceerde het CBS cijfers over digitale vaardigheden (omgaan met de computer, internet en smartphone). Landelijk heeft 53% van de Nederlanders (boven) gemiddelde digitale vaardigheden. 29% van de Nederlanders heeft gemiddelde digitale vaardigheden en 18% van de Nederlanders heeft geringe of geen digitale vaardigheden.

Helaas zijn er geen precieze cijfers per gemeente binnen de regio Zuid-Kennemerland en IJmond. Deze regio ligt in de provincie Noord-Holland. In deze provincie is het aantal mensen met lage digitale vaardigheden toegenomen. In 2023 had 21% van de Noord-Hollanders moeite met omgaan met de computer, internet en smartphone. (*CBS*, 2023)

Bereik mensen met lage basisvaardigheden

Ieder jaar vindt een monitoring plaats over het aantal deelnemers in de trajecten. Deze worden gedeeld met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De minst oude cijfers komen uit 2023.

Om juist naar een cursus te worden verwezen kunnen inwoners langsgaan bij de spreekuren van de Taalhuizen. In 2023 zijn de (digi)taalspreekuren in de regio 1018 keer bezocht. In dat jaar hebben in totaal 1213 mensen uit de regio Zuid-Kennemerland en IJmond meegedaan aan een cursus taal, rekenen en/of digitale vaardigheden (zie bijlage 3).

Dit ligt iets onder het landelijk gemiddelde. In Nederland worden van elke 100.000 inwoners 440 inwoners met lage basisvaardigheden bereikt. In de regio Zuid-Kennemerland en IJmond worden van elke 100.000 inwoners 380 inwoners met lage basisvaardigheden bereikt. Hierbij is het belangrijk om te weten dat het landelijk percentage laaggeletterden 12% is en in de regio Zuid-Kennemerland en IJmond 8% (*CBS*, 2023).

Tabel aantal deelnemers per traject in 2023, gesplitst per gemeente

Gemeente	Deelnemers traject
Beverwijk	201
Bloemendaal	17
Haarlem	626
Heemskerk	99
Heemstede	25
Velsen	157
Zandvoort	67
Overig/verhuisd	21

Communicatie in de duidelijke taal

In Nederland zijn er zes taalniveaus, van A1 (het laagste) tot C2 (het hoogste). De overheid schrijft vaak op C1-niveau. Dat vinden veel mensen te moeilijk. Dit is een probleem, want iedereen moet informatie van de overheid goed kunnen begrijpen.

B1 is het gemiddelde taalniveau. De meeste mensen begrijpen teksten op dit niveau. Niet alleen mensen met een lagere opleiding, maar ook hoger opgeleiden lezen liever B1-teksten. B1-teksten lezen sneller en makkelijker, vooral op een smartphone. Daarom is het belangrijk dat de overheid haar teksten op B1-niveau schrijft.

Waarom is B1 belangrijk?

- Overheidsinformatie moet voor iedereen duidelijk zijn.
- Mensen moeten belangrijke regels en wetten kunnen begrijpen.
- Moeilijke taal kan zorgen voor verwarring en fouten.

Hoofdstuk 2 Basisopzet (Taalhuizen)

Inleiding

In de regio Zuid-Kennemerland en IJmond werken verschillende organisaties samen om mensen met lage basisvaardigheden te helpen. Dit zijn bijvoorbeeld de gemeenten, bibliotheek, welzijn, scholen en vrijwilligers. Zij vormen samen Taalhuis IJmond en Taalhuis Zuid-Kennemerland.

De samenwerking bestaat al. De Taalhuizen zijn de basisopzet van de hulp aan mensen met lage basisvaardigheden. In dit hoofdstuk staat hoe de basisopzet beter kan. En hoe de basisopzet wordt uitgebreid.

Doelen

Het hoofddoel binnen het thema basisopzet is:

De regionale samenwerking, de gezamenlijke inkoop van het formele taalonderwijs en de twee Taalhuizen behouden en versterken.

Subdoelen. Over 4 jaar:

- Is het mogelijk voor inwoners van de 7 gemeenten om formeel taalonderwijs te volgen.
Eind 2025 stopt het huidige contract met de formele taalaanbieder.
Voor januari 2026 moet er een nieuw (regionaal) contract afgesloten worden.
Dit kan leiden tot een aanbestedingsprocedure voor regionale inkoop. Of tot losse inkoop van formeel onderwijs per gemeente.
- Zijn beide Taalhuizen opnieuw gecertificeerd.
Eind 2027 loopt de certificering van beide Taalhuizen af. Om te laten zien dat de kwaliteit goed is, zorgen beide Taalhuizen ervoor dat ze vanaf 2028 weer gecertificeerd zijn.
- Zijn de welzijnsorganisaties uit alle 7 gemeenten betrokken bij de Taalhuizen.
Nog niet alle welzijnsorganisaties zijn actief binnen de Taalhuizen. Over 4 jaar is het doel dat ze dat wel zijn. En zijn ze een vast onderdeel van het lokale taal, reken en digitaal aanbod.
- Zijn er meer doorverwijzingen naar cursussen basisvaardigheden ten opzichte van 2024.
De weg naar hulp en ondersteuning is zo kort mogelijk. Het maakt niet uit bij welke Taalhuis-partner een inwoner binnenkomt. Goede samenwerking tussen partners maakt het mogelijk dat een inwoner warm naar aanbod wordt doorverwezen en zorgt voor een gelijke behandeling van alle inwoners. Hiervoor is het belangrijk dat er duidelijke afspraken zijn over de klantroutes en de samenwerking. En dat er binnen het Taalhuis bekendheid is van elkaars aanbod.
- Is er een (nieuw) werkend regionaal monitoringssysteem.
Dit is de landelijke gegevensregistratie voor het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek).
En een impactmonitor voor het non-formeel en informeel taalaanbod.
- Hebben Zuid-Kennemerland en IJmond ten minste één taalambassadeur.
Geen van de beide Taalhuizen werkt nog samen met een lokale taalambassadeur. Een taalambassadeur kan als ervaringsdeskundige meekijken en meedenken met beleid en communicatie van de twee Taalhuizen. Zij helpen de gemeenten ook met het maken van het nieuw beleid na 2028.

- Is de doelgroep betrokken bij het bedenken en aan het werk gaan met (nieuw) aanbod.
Niet alleen via taalambassadeurs, maar ook via inspraak, vragenlijsten en reacties van deelnemers aan de trajecten.
- Werken de 7 gemeenten aan het duidelijker maken van hun communicatie naar B1-taalniveau.
Een leuke manier om hier aandacht voor te vragen is het organiseren van de Wedstrijd Duidelijke Taal.

Doelgroepen

Mensen met lage basisvaardigheden die:

- 18 jaar of ouder zijn
- Wonen in een van de 7 gemeenten in onze regio
- Niet inburgeringsplichtig zijn

Moeite hebben met taal, rekenen en/of digitale vaardigheden.

Regionale Samenwerking

Bij de basisinfrastructuur zijn de volgende organisaties betrokken:

- 7 gemeenten uit de regio Zuid-Kennemerland en IJmond
- Stichting Lezen en Schrijven
- Formele taalaanbieder
- Bibliotheken Zuid-Kennemerland, Velsen en IJmond-Noord
- Welzijnsorganisaties in de regio.

Deze partijen vormen de kern van Taalhuis IJmond en Taalhuis Zuid-Kennemerland. De coördinator leidt de overleggen en stuurt de Taalhuizen aan. Deze persoon is in dienst van de gemeente Haarlem en wordt betaald uit de regionale WEB-middelen. In het geval dat deze middelen lokaal worden, gaan de 7 gemeenten met elkaar in gesprek over een nieuwe manier van financieren.

De Taalhuizen bestaan uit een stuurgroep en een uitvoerings- of platformoverleg.

In deze overleggen zitten bovengenoemde partijen. Per thema andere partners worden betrokken.

Beschikbare middelen

- De gemeente Haarlem ontvangt als contactgemeente regionale WEB-middelen vanuit de rijksoverheid. Hiervan betaalt gemeente Haarlem het contract met de formele taalaanbieder en de taalhuiscoördinator.
- De rest is volgens de verdeelsleutel van de rijksoverheid voor de individuele gemeenten om zelf in te zetten voor WEB-trajecten. De andere gemeenten vragen dit bedrag aan bij gemeente Haarlem.
Doen ze dit niet? Dan mag een andere gemeente aanspraak maken op (een deel) van dit bedrag.
Blijft er geld over? Dan kan maximaal 25% van het originele bedrag mee naar volgend jaar. Alles daarboven stort gemeente Haarlem terug aan de rijksoverheid.
- Partijen in het non- en informeel aanbod kunnen subsidie aanvragen bij de gemeente waar ze de trajecten uitvoeren.
- Om nieuwe projecten te starten of lopende trajecten voort te zetten zijn personele inzet, (les)materialen en (les)locaties nodig. Kosten hiervoor mogen opgenomen worden in de subsidieaanvragen.

In de inleiding staat beschreven hoe streng de regels van de WEB zijn. Om meer mensen en andere doelgroepen te bereiken worden WEB-middelen per thema aangevuld met andere budgetten zoals:

externe subsidies, fondsen en budgetten vanuit andere beleidsvelden. Zo is meer samenwerking mogelijk en sluiten trajecten beter aan bij de doelgroep.

Zolang de gemeente Haarlem de WEB-middelen ontvangt, werken beleidsambtenaren van de 7 gemeenten samen aan een jaarlijkse begroting.

De gemeente Haarlem ontvangt in 2025 een decentrale uitkering om de randvoorwaarden van de trajecten te financieren. Bijvoorbeeld: coördinatie Taalhuizen, vrijwilligerstrainingen, communicatie van de Taalhuizen en de Wedstrijd Duidelijke Taal. Vanaf 2026 verandert de landelijke financiering. De decentrale middelen worden afgebouwd en de randvoorwaarden mogen vanaf 2026 vanuit de regionale WEB-middelen betaald worden.

Externe positionering

Het aanbod van de beide Taalhuizen is zichtbaar en toegankelijk voor inwoners.

De Taalhuizen doen dit door:

- Taalsprekuren. Op locatie, per mail en per telefoon. Mensen kunnen binnenlopen voor advies over welk taaltraject past. Sprekuren moeten altijd dichtbij en makkelijk te bereiken zijn voor inwoners.
- Digitaal Sterk-centra. Hier kunnen mensen vragen stellen over digitale basisvaardigheden. Ook deze centra moeten altijd dichtbij en makkelijk te bereiken zijn voor de inwoners.
- Duidelijk communicatieplan. Taalhuizen kijken hoe ze inwoners en doorverwijzers bereiken.
Voorbeeld voor verwijzers: inzetten van website en sociale media.
Voorbeeld voor inwoners: inzet folders, posters, infographics en informatiebijeenkomsten. Ook sluiten de Taalhuizen aan bij landelijke campagnes: bijvoorbeeld de Week van Lezen en Schrijven en de Week van het Nederlands.
- Scholings- en informatiebijeenkomsten voor doorverwijzers en trainingen voor vrijwilligers.

Monitoring en resultaatmeting

De rijksoverheid verplicht regio's om mee te werken aan de landelijke monitoring gegevensregistratie van het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS). In dit systeem staan de cijfers over het geslacht, de leeftijd, de woonplaats, de moedertaal van cursisten en het type cursus (taal, rekenen, digitaal, combinatie) wat de cursist volgt. Daarmee wordt een profiel gemaakt. De gegevens van alle regio's samen zorgen voor een landelijk beeld.

De informatie over deelnemers laat niet zien hoe succesvol een traject is. Om te weten hoe de trajecten gaan, werken de gemeenten nu nog met kwartaalrapportages, jaarrapportages en subsidieverantwoordingen. Dit is veel werk en geeft nog niet in één keer overzicht.

Daarom is een nieuw monitoringsysteem nodig om te zien hoe goed de trajecten apart en samen zijn. Hiervoor kopen de gemeenten een nieuw monitoringsysteem in. In 2025 onderzoekt de gemeente Haarlem welk systeem het beste is om in te kopen en doet een voorstel aan de stuurgroepen van de Taalhuizen. Vanaf 2026 starten de Taalhuizen met het gebruik van het gekozen systeem. Dit systeem verzamelt gegevens voor het CBS en laat zien wat de trajecten maatschappelijk opleveren.

Doel van het systeem:

- **Gegevens bijhouden:** het verzamelen en doorsturen van informatie volgens de regels.
- **Effect meten:** Laten zien wat cursussen doen voor inwoners op basisvaardigheden en sociale zelfstandigheid.
- **Tevredenheid meten:** onderzoeken wat cursisten vinden van het aanbod.
- **Samenwerking volgen:** kijken wie meedoet, doorverwijst en of er partners missen

Hoofdstuk 3 Werk en Zelfredzaamheid

Inleiding

Meedoen in de maatschappij is belangrijk. Iedereen verdient dezelfde kans om mee te doen. Door het verbeteren van basisvaardigheden vergroot iemand zijn kans op werk. Ook verbetert iemand zijn zelfredzaamheid. Dat betekent dat hij makkelijk zelf formulieren invult, goed voor zijn gezondheid zorgt en hulp vraagt wanneer hij dat nodig heeft.

Een inwoner die zelfredzaam is, kan zelf de juiste weg vinden naar hulp en ondersteuning.

Goede basisvaardigheden vergroten de kansen van mensen die werken.

Het is makkelijker om:

- Vacatures op internet te zoeken
- Sollicitatiebrieven te schrijven
- Uitleg over veiligheid te lezen en te begrijpen
- Digitale systemen op het werk te gebruiken

De arbeidsmarkt verandert snel. Het krijgen en houden van basisvaardigheden zijn daarbij belangrijk. Er is meer werk dan er mensen zijn om het werk te doen. En er zijn veel mensen die binnen een paar jaar met pensioen gaan. Ook gaat alles vaker op de computer of smartphone. Daarom is het belangrijk dat mensen blijven leren, dat heet 'een leven lang ontwikkelen'. Zo kunnen zij meegaan in alle veranderingen.

Weinig personeel

Er werken te weinig mensen in de zorg, het onderwijs, ICT en techniek. Dit zal niet snel veranderen. Mensen met lage basisvaardigheden werken vaak onder hun niveau. Als zij hun basisvaardigheden verbeteren, vinden ze sneller werk. Dit helpt om de tekorten te verkleinen. Vooral in de zorg en het onderwijs is dit belangrijk, omdat dit werk veel betekent voor de samenleving. Daarom zijn er trajecten om basisvaardigheden te verbeteren, speciaal voor deze beroepen.

Investeren in basisvaardigheden van inwoners levert veel op. Voor werkzoekenden, medewerkers, werkgevers en gemeenten.

Werkgeversaanpak

Stichting Lezen en Schrijven heeft onderzocht in welke beroepen de meeste mensen met lage basisvaardigheden werken. Aan de hand van deze 'top 10 risico-beroepen' worden werkgevers benaderd vanuit het Taalhuis om mee te doen aan een 'werkgeversaanpak' (Stichting Lezen en Schrijven, 2019).

Opvallend is dat deze beroepen met name voorkomen binnen 5 sectoren. De werkgeversaanpak richt zich daarom met name op de sectoren:

- Schoonmaak
- Bouw en industrie
- Productie
- Landbouw
- Horeca

Doelen

Het hoofddoel binnen dit thema is:

Het vergroten van de zelfredzaamheid en kansen op de arbeidsmarkt van mensen door verbeterde basisvaardigheden.

Subdoelen. Over 4 jaar:

- Is er in beide subregio's ten minste één aanbieder van cursussen basisvaardigheden specifiek gericht op het vergroten van de zelfredzaamheid van inwoners.
Dit kan bijvoorbeeld door het aanbieden van trajecten die passen bij de persoon en de vraag. Bijvoorbeeld door het aanbieden van cursussen die gaan over werk. Ook kunnen sociale werkvoorzieningsbedrijven (hierna te noemen: SW-bedrijven) speciale programma's maken die aansluiten bij wat iemand nodig heeft.
- Ronden meer werkende inwoners een cursus zelfredzaam met basisvaardigheden af ten opzichte van 2024.
Taalaanbieders helpen (nog niet) werkende mensen om meer zelf te kunnen doen. Zo staan zij sterker op de arbeidsmarkt. Hiervoor wordt samengewerkt met het Werkcentrum Zuid-Kennemerland en IJmond, werkgevers en SW-bedrijven.
- Zorgt een betere samenwerking tussen de Taalhuizen en organisaties binnen het domein werk en zelfredzaamheid voor minder lage basisvaardigheden bij uitkeringsgerechtigden en werkenden.
De samenwerking tussen Taalhuizen en UWV, afdelingen Werk en Inkomen, Werkcentrum Zuid-Kennemerland en IJmond wordt versterkt. Medewerkers van deze organisaties kunnen deelnemers direct aanmelden voor spreekuren en krijgen een terugkoppeling als dit nodig is. Ze leren lage basisvaardigheden herkennen, ook bij mensen die Nederlands als moedertaal hebben (NT1). Hiervoor worden Taalmeters gebruikt en kennis over elkaars aanbod gedeeld. Dit wordt gemeten door:
 - Het aantal verwijzingen vanuit UWV, Werk en Inkomen en het Werkcentrum naar de Taalhuizen.
 - Het aantal deelnemers dat via deze verwijzingen deelneemt aan een traject binnen de Taalhuizen.
 - Hoe goed medewerkers van deze organisaties getraind zijn in het herkennen van lage basisvaardigheden en het gebruik van de Taalmeter.
 - De tevredenheid van verwijzers en deelnemers over de samenwerking en ondersteuning.
- Ondersteunt het Taalhuis de sectoren: zorg, onderwijs, ICT en techniek bij het verbeteren van lage basisvaardigheden van nieuwe en bestaande medewerkers, zodat meer mensen aan het werk kunnen binnen deze beroepen.
- Is er een samenwerking met organisaties in zorg onderwijs, ICT en techniek.
Bijvoorbeeld door trajecten zoals 'Leren en Werken in de Zorg' waar samen met het Nova College een voortraject Nederlandse taal en extra taallessen tijdens opleidingen worden opgezet.
- Is er in elke sub-regio een werkgeversaanpak opgezet met een werkgever uit de top-10 beroepen waar lage basisvaardigheden het meeste voorkomen.

Doelgroepen

De doelgroep is breed. Zelfredzaamheid gaat over welzijn, bibliotheken, onderwijs, gemeenten en werkgevers. Daarom kijken we voor deze doelen naar:

- Inwoners die geen taaldiploma kunnen halen. Maar wel zelfredzamer kunnen worden.
- Inwoners met een WW- of bijstand-uitkering.
- Werkenden met lage basisvaardigheden die zich verder willen ontwikkelen.
- Inwoners met een andere taalachtergrond die werkzaam willen en kunnen zijn in beroepen met te weinig personeel.
- Mensen die het moeilijk vinden om de weg naar werk, studie en ondersteuning te vinden.
- Inwoners die de inburgering al hebben doorlopen en hun basisvaardigheden willen verbeteren.
- Werknemers (binnen onze regio) uit de top 10 beroepen waar lage basisvaardigheden het meest voorkomen.

Daarnaast richten de doelstellingen rondom werk en zelfredzaamheid zich op het informeren van dienstverleners en werkgevers.

- Medewerkers Werk en Inkomen gemeenten
- Medewerkers UWV
- Medewerkers schuldhulp dienstverlening
- Werkgevers van beroepen met te weinig personeel en beroepen met een hoog risico op lage basisvaardigheden

Regionale Samenwerking

Om dit doel te behalen is er een samenwerking met de partners van de Taalhuizen en de volgende samenwerkingspartners:

- Werkcentrum Zuid-Kennemerland en IJmond
Met haar partners, waaronder het UWV. Zij bereiken (nog niet) werkenden die zich verder willen ontwikkelen of (om)scholen.
- Spaarne Werkt en IJmond Werkt.
De lokale SW-bedrijven.
- Nova College
Bijvoorbeeld zorgopleidingen, opleidingen voor pedagogisch medewerkers en andere beroepen waar te weinig personeel is.
- Bedrijven in beroepen waar tekort aan personeel is
Voor het opzetten van stageplekken en werkervaringsplekken.
Zij kunnen hulp krijgen bij het opzetten van trajecten voor het verbeteren van basisvaardigheden.
- Bedrijven die werken met mensen met een hoog risico op medewerkers met lage basisvaardigheden
Voor een werkgeversaankpak. Hierbij wordt het hele bedrijf getraind in taal. Van de directie tot de werknemer op de vloer. Iedereen heeft wel iets te leren. Speel in op praktische lessen en behoefte van de medewerkers.
- Bedrijven en organisaties voor het opzetten van stageplekken en werkervaringsplekken
Om inwoners warm over te dragen van inburgering naar de WEB wordt ingezet op een brede samenwerking van het inburgeringsaanbod, de taalsprekuren en de sociale wijkteams van de gemeenten.

- MEE & de Wering
MEE & de Wering helpt inwoners van Noord-Holland. Met vragen over geld, wonen, werken, mantelzorg, leven met een beperking en meer.

Beschikbare middelen

Naast de beschikbare middelen uit de WEB:

- Eigen middelen van organisaties en werkgevers die zich willen inzetten voor bestaande en nieuwe werknemers
- Middelen vanuit het Leerplein voor het bereiken van jongeren
- Middelen vanuit Werkcentrum Zuid-Kennemerland en IJmond; deze kunnen alleen ingezet worden per persoon en niet voor groepen
- Middelen vanuit afdeling Werk en Inkomen, deze kunnen alleen ingezet worden per persoon en niet voor groepen
- Stichting Bedrijf en Samenleving
- Geld en netwerken vanuit lokale bedrijven
- Gemeentelijke achterstandsgelden
- Diverse fondsen

Belangrijk: aanbod en middelen moeten op elkaar aansluiten. Zodat er ook meer bekendheid ontstaat onderling. Hierdoor kan ook meer voorlichting plaatsvinden over waar mensen recht op hebben en waar ze hulp kunnen vinden.

Hoofdstuk 4: Omgaan met geld

Inleiding

In Nederland werken veel diensten digitaal. Vooral financieel. Mensen betalen steeds minder vaak met contant geld. Betalingen zijn steeds vaker digitaal. Ook bankzaken gaan veel via internet of via een app. Voor mensen met lage taal-, reken- en/of digitale vaardigheden is dit heel moeilijk.

Uit onderzoek van Stichting Lezen en Schrijven (2016) blijkt dat mensen met lage basisvaardigheden vaker schulden hebben of vaker moeite hebben met rondkomen. Er is veel schaamte rondom het hebben van lage basisvaardigheden, net zoals bij schulden. Dit geeft veel stress. Wanneer mensen nog bezig zijn met het aflossen van schulden, hebben ze vaak geen rust om aan hun basisvaardigheden te werken. Daarom is het doel om voor- en na de (schuld)hulpverlening te werken aan het verbeteren van basisvaardigheden.

Steeds minder mensen vertrouwen de overheid. De overheid heeft grote fouten gemaakt met toeslagen. De belastingdienst heeft hele strenge regels. Ook vindt er veel discriminatie plaats. De overheid kan vertrouwen terugkrijgen door te communiceren in duidelijke taal (B1 taalniveau). Ook helpt het hebben van hulpketten als de formulierenbrigade, het Digitaal Sterk! Centrum en het Informatiepunt Digitale Overheid bij een betere dienstverlening en meer vertrouwen.

Doelen

Het hoofddoel binnen dit thema is:

Het zorgen dat mensen met lage basisvaardigheden hun rekenvaardigheden en getalbegrip beter beheersen, zodat ze meer grip krijgen op hun financiën.

Subdoelen. Over 4 jaar:

- Is er passend aanbod op het gebied van lage basisvaardigheden voor mensen met (dreigende) schulden.
Het kan zijn dat iemand schulden krijgt doordat iemand moeite heeft met basisvaardigheden. Als iemand schulden heeft, is het vaak niet het juiste moment om meteen te werken aan de oorzaak. Eerst is hulp bij de schulden nodig. Na goede hulp kunnen mensen klaar zijn voor lessen of steun om hun basisvaardigheden beter te maken. Dit helpt om later geen nieuwe schulden te krijgen.
- Is er in elke sub-regio minimaal één cursus over omgaan met geld in combinatie met de verbetering van lage basisvaardigheden.
De afdelingen Schuldhulpverlening hebben al veel cursussen op het gebied van omgaan met geld. Alleen zijn deze cursussen vaak niet gericht op mensen met lage basisvaardigheden. Door samen te werken kunnen bestaande cursussen worden aangepast. Ook kunnen nieuwe cursussen worden bedacht die beter passen in het leven van een inwoner met lage basisvaardigheden.
- Zijn schuldhulpverleners, consulent WMO, participatie en inburgering, budgetcoaches en gemeenten, getraind op het herkennen en doorverwijzen van inwoners met lage basisvaardigheden.
En is de training geborgd binnen inwerktrajecten. Op die manier worden mensen eerder herkend en eerder doorverwezen naar passend aanbod.
- Denkt de doelgroep actief mee in het (nieuwe) aanbod voor taal-, reken- en digitaal in relatie tot het omgaan met geld.

De doelgroep bestaat uit mensen die gebruik maken van de minimaregelingen en lage basisvaardigheden hebben. Op deze manier wordt het aanbod getoetst bij de doelgroep en ontstaat een aanbod wat beter aansluit bij de behoefte van de mensen die de cursussen volgen.

Doelgroepen

- Inwoners met lage basisvaardigheden die in de schulden zitten of dreigen te raken. Dit zijn ook de mensen met geldzorgen.
- Risicogroepen: Mensen in de bijstand, lage inkomensgroepen en anderstaligen
- Jongeren. Vanaf 18 jaar moeten zij veel zaken zelf regelen. Dit weten jongeren onvoldoende. Daarnaast gaan de basisvaardigheden van jongeren steeds verder achteruit. Toegankelijke informatie en hulppunten in duidelijke taal zijn daarom extra belangrijk voor jongeren.

Regionale Samenwerking

Om dit doel te behalen is er een samenwerking met de partners van de taalhuizen en de volgende samenwerkingspartners:

- Afdelingen schuldhulpverlening van de 7 gemeenten
Voor het afstemmen van beleid, waaronder 'de aanpak verbeteren lage basisvaardigheden' en het beleid over het aanpakken en voorkomen van schulden. Ook zijn deze afdelingen betrokken bij de vroeg-signalering schulden vanuit het Convenant Lokale Overheid.
- Schuldhulpverleners
Dit zijn professionals die mensen met schulden helpen. Zij kunnen ook zien of mensen lage basisvaardigheden hebben en doorverwijzen naar trajecten. Schuldhulpverleners kunnen ook meedenken over een passend aanbod.
- Schuldhulpmaatjes
Komen als vrijwilligers bij de mensen thuis en kunnen inschatten of mensen naast hun schulden ook moeite hebben met lage basisvaardigheden. Zij kunnen doorverwijzen naar de Taalsprekuren.
- MEE & de Wering
MEE & de Wering helpt inwoners van Noord-Holland met vragen over geld, wonen, werken, mantelzorg, leven met een beperking en meer.
- Sociaal Raadslieden
Zij signaleren bij mensen lage basisvaardigheden.
- ROC en Hogeschool
Voor de voorlichting aan jongeren die 18 worden over wat ze allemaal moeten regelen.
- Kamer van Koophandel
Voor goede voorlichting in duidelijke taal over wat er komt kijken bij het starten van een onderneming.
- Banken en financieel adviseurs
Voor goede voorlichting in duidelijke taal over online bankieren, leningen en cyberveiligheid.
- Basisscholen
Basisscholen kunnen armoede opmerken. Dit kan onder meer door het inzetten van brugfunctionarissen en andere medewerkers van scholen.

- HATKA (Haarlemse Alliantie tegen Kinderarmoede)
Is een netwerk in Haarlem waarin veel genoemde partners zitten en waar het Taalhuis Zuid-Kennemerland bij kan helpen met het verbeteren van lage basisvaardigheden van de ouders.

Beschikbare middelen

Naast het geld uit de WEB wordt samengewerkt met het gemeentelijk armoedefonds, Fonds Urgente Noden, Haarlempas, Velsenpas etc. en externe fondsen als de Rotary of Lions Club en de voedselbanken.

Het is belangrijk dat aanbod en middelen op elkaar aansluiten. Ook is het belangrijk dat aanbieders goed weten van elkaars aanbod. Dit voorkomt dat trajecten dubbel worden uitgevoerd. En dit zorgt voor meer bekendheid bij elkaar. Hierdoor kan ook meer voorlichting plaatsvinden over waar mensen recht op hebben en waar ze hulp kunnen vinden.

Het is belangrijk dat aanbod en middelen op elkaar aansluiten. Ook is het belangrijk dat aanbieders goed weten van elkaars aanbod. Dit voorkomt dat trajecten dubbel worden uitgevoerd. En dit zorgt voor meer bekendheid bij elkaar. Hierdoor kan ook meer voorlichting plaatsvinden over waar mensen recht op hebben en waar ze hulp kunnen vinden.

Er zijn al verschillende cursussen voor mensen met lage basisvaardigheden beschikbaar:

- Voor hetzelfde geld (Stichting Lezen en Schrijven)
- Verschillende rekencursussen (materiaal van Boom NT1)
- Goed met Geld (bibliotheken)
- Grip op je knip (uitgevoerd door onder meer MET Heemskerk en MEE & de Wering)

En aanbod zoals:

- Reiscursus: hoe ga je met de bus en hoe werkt dat financieel.
- Verkopen op Marktplaats: leren verkoopteksten schrijven, chatten, prijzen en kortingen te berekenen en omgaan met de website.

Hoofdstuk 5: Gezondheid

Inleiding

25% van de volwassen Nederlanders heeft moeite met het begrijpen van informatie over gezondheid. Zij vinden het moeilijk om informatie te vinden, te begrijpen, te beoordelen en te gebruiken bij het nemen van beslissingen over zorg. Vaak vinden deze mensen hun eigen gezondheid slecht. En vinden zij het moeilijker een afspraak te maken bij de (huis)arts.

Daarnaast begrijpen mensen met lage basisvaardigheden minder goed recepten en etiketten. Steeds vaker is zorg en ondersteuning alleen digitaal toegankelijk. Bijvoorbeeld online afsprakensystemen, digitale zorgdossiers en digitaal aanmelden in wachtkamers.

Zorgverleners zoals (huis)artsen, praktijkondersteuners, verpleegkundigen, diëtisten en apothekers herkennen in veel gevallen niet dat een patiënt moeite heeft met de basisvaardigheden. Dit kan gevaarlijke situaties veroorzaken:

- het gebruik van de verkeerde medicijnen
- het te veel of te weinig innemen van medicijnen
- het verkeerd opvolgen van adviezen
- het mislopen afspraken met artsen
- het ervaren van problemen met digitale formulieren en patiëntsystemen.

Digitale vaardigheden vergroten leidt tot een makkelijkere toegang tot zorg en ondersteuning.

Een goed ervaren gezondheid en een gezonde leefstijl dragen bij tot meer zelfvertrouwen en levert een bijdrage aan de mentale gezondheid van inwoners.

Doelen

Het hoofddoel binnen dit thema is:

Het vergroten van gezondheidsvaardigheden van mensen door verbeterde basisvaardigheden.

Onze subdoelen. Over 4 jaar:

- Is in elke sub-regio minimaal één lopend programma voor mensen met lage basisvaardigheden die willen werken aan gezondheid.
Bijvoorbeeld: Het programma Voel je Goed! Van Stichting Lezen en Schrijven. Mensen leren over gezondheid en werken ook aan basisvaardigheden zoals lezen en rekenen.
Bijvoorbeeld: Samen koken en recepten uitwisselen is ook een goede manier om mensen met lage basisvaardigheden te bereiken.
- Is in elke gemeente een aanbod dat taalvaardigheid combineert met beweging en/of een gezonde leefstijl.
Bijvoorbeeld: Taalwandelingen, taal in beweging, taal en yoga en andere varianten. Dit is in huizen van de buurt, wijkcentra, dorpshuizen en bibliotheken. Er wordt samengewerkt met Taalhuis, sport en bewegen en buurtsportcoaches.
- Is in elke gemeente een plek waar mensen met vragen over zorgsystemen terecht kunnen.
Bijvoorbeeld: Digitaal Sterk! Centrum en Formulierenbrigade/werkplaats. Bibliotheken.

- Is in elke gemeente de mogelijkheid een cursus Digivitaler te volgen.
- Starten trajecten die gezondheid combineren met lage basisvaardigheden in wijken waar mensen hun gezondheid slecht vinden volgens de wijkscan van Probiblio (2022).
Hierbij worden ook zorgverleners getraind op het herkennen en doorverwijzen van mensen met lage basisvaardigheden. De Taalhuizen organiseren deze trainingen.
- Is er in elke gemeente een samenwerking binnen programma's zoals Positieve Gezondheid, Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA) en lage basisvaardigheden.
Zo wordt het onderwerp 'lage basisvaardigheden' meegenomen in de programma's van IZA en GALA. Daarnaast kijken uitvoerders van IZA en GALA samen of het aanbod ook past bij mensen met lage basisvaardigheden. Wanneer iemand lage basisvaardigheden heeft wordt hij bijvoorbeeld doorverwezen naar Voel je Goed.

Doelgroepen

De doelgroep is heel breed. Iedereen heeft te maken met gezondheid.

Dit programma kijkt speciaal naar:

- Mensen die vaak bij de huisarts komen
- Jonge ouders met lage basisvaardigheden bij het consultatiebureau
- Bezoekers van wijkcentra die zeggen aan hun gezondheid te willen werken
- Mensen die zeggen moeite te hebben de digitale apps en toepassingen in de zorg
- Mensen die zorg mijden omdat ze hun weg in de zorg niet kunnen vinden
- Inwoners in wijken met veel gezondheidsachterstanden

Daarnaast richten de doelstellingen zich op het informeren van zorgverleners:

- Huisartsen
- Apothekers
- Medewerkers consultatiebureau
- Medewerkers thuiszorg
- Medewerkers ziekenhuizen
- Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)

Regionale Samenwerking

Om dit doel te behalen is er een samenwerking met de partners van de taalhuizen en de volgende samenwerkingspartners:

- De afdelingen gezondheid (maatschappelijke ondersteuning) van de 7 gemeenten
Voor het afstemmen van beleid en programma's, waaronder 'de aanpak verbeteren lage basisvaardigheden' en het beleid over gezondheid. Ook beheren deze afdelingen de IZA en GALA middelen.
- GGD en CJG
Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) en het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) zijn vindplaatsen voor inwoners en ouders met lage basisvaardigheden.
- Consultatiebureaus
Binnen 'Kansrijke Start' signaleren consultatiebureaus welke gezinnen mogelijk laaggeletterd zijn en verwijzen door naar passende trajecten.

- Nova College
Opleiden van zorgmedewerkers. Extra aandacht voor mensen met lage taalvaardigheid via Buddytraject en Leren en Werken in de Zorg.
- Koepels van zorgorganisaties, ziekenhuizen, huisartsen en apotheken
Zijn zowel vindplaatsen voor inwoners met lage basisvaardigheden. Als werkgevers van personeel met mogelijke lage basisvaardigheden.
- Pharos en Sigra
Organisaties die helpen bij het verkleinen van verschillen in gezondheid. Zij geven steun en advies aan mensen en organisaties die werken met kwetsbare groepen.
- MEE & de Wering
Helpt inwoners van Noordwest-Holland door het beantwoorden van vragen over geld, wonen, werken, mantelzorg, leven met een beperking en meer.
- Alliantie Gezondheidsvaardigheden
Aansluiten bij het landelijke programma.

Beschikbare middelen

Naast de beschikbare middelen uit de WEB zijn samenwerkingen mogelijk binnen regionale IZA en GALA middelen en Regioplan Kennemerland. Belangrijk: aanbod en middelen moeten op elkaar aansluiten. Zodat er ook meer bekendheid ontstaat onderling. Hierdoor kan ook meer voorlichting plaatsvinden over waar mensen recht op hebben en waar ze hulp kunnen vinden.

Er zijn al verschillende cursussen, websites en apps beschikbaar:

- Voel je Goed! (Stichting Lezen en Schrijven)
- Steffie
- Digivitaler
- Pharos
- Aanbod als taalwandelingen, taal en yoga en andere varianten (Sportsupport, Sportservice en de bibliotheken). Belangrijk hierbij is, net als bij andere thema's, dat de vrijwilligers goed getraind worden en blijven.

Hoofdstuk 6: Opvoeden en school

Inleiding

Taalontwikkeling begint al in de buik van de moeder. En gaat altijd door.

Taal-, reken- en digitale vaardigheden leer je op school. Ook na de schooltijd moet je blijven werken aan taal-, reken en digitale vaardigheden. Anders is er een kans dat je het verleert.

In dit hoofdstuk gaan we in op een stukje preventie van lage basisvaardigheden. We zoeken naar samenwerking met scholen, maar blijven binnen de regels van de WEB. De doelgroep van dit hoofdstuk zijn de ouders van de kinderen. Het onderwijsachterstandenbeleid (OAB) helpt de kinderen. De ouders werken aan hun basisvaardigheden. Zo kunnen zij hun kinderen beter helpen met hun basisvaardigheden.

Taalachterstand

Wanneer een kind opgroeit in een gezin met laag taalvaardige ouders, is de kans 3 keer zo groot dat het kind zelf ook laag taalvaardig wordt (CPB, 2020). Dit heet 'de cirkel van laaggeletterdheid'. Dit moet stoppen.

Daarnaast blijkt dat de leesvaardigheid van 15-jarigen steeds verder achteruitgaat. Dit komt bijvoorbeeld door een taalarme thuisomgeving. Dit als er thuis niet veel wordt gepraat, voorgelezen en dat er weinig leesvoer aanwezig is. Ook als ouders zelf moeite hebben met lezen en schrijven, kan de taalontwikkeling van een kind minder goed gaan.

In een taalarme omgeving horen kinderen minder woorden, en hebben ze minder kansen om zelf te praten, vragen te stellen of verhalen te vertellen. Dit zorgt voor een kleinere woordenschat en moeite op school. Dit zorgt op jonge leeftijd voor een taalachterstand. Het grootste deel van de taalontwikkeling vindt thuis plaats.

Gevolgen van lage taalvaardigheid of taalachterstand:

- het halen van slechte cijfers op school
- het hebben van problemen thuis
- het missen van de woorden om emoties te bespreken

Door een lage taalvaardigheid voelen kinderen zich vaker onbegrepen. Ook kunnen ze minder goed zeggen wat ze willen. Daardoor worden kinderen onzeker. Dit kan in extreme gevallen leiden tot woede-uitbarstingen, depressies, laag zelfvertrouwen en slechtere sociale vaardigheden.

Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid

De gemeente Haarlem is gestart met een Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid. Dit is een samenwerking met scholen, vve-locaties (voor- en vroegschoolse educatie), het OAB van de gemeenten en de bibliotheek. Het doel is om ouders beter Nederlands te leren en aan te moedigen thuis meer met taal te doen. Bijvoorbeeld door voor te lezen en door taalspelletjes te spelen met de kinderen. Of door ouders te helpen bij het beter leren lezen en schrijven. Zo kunnen ouders beter helpen bij huiswerk en krijgen zij meer mee wat hun kinderen op school leren. Dit zorgt voor meer taal thuis.

Ook binnen de andere gemeenten in Zuid-Kennemerland en IJmond zijn er trajecten die ouders helpen met taal. Bijvoorbeeld: BoekStart, Voorleesexpress, peuter & ouder ochtenden, Kind en Taal en peuterpraatjes. Dit aanbod is geen onderdeel van de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid.

Het is in de regio nog niet duidelijk hoeveel laagtaalvaardige ouders er zijn. De wijkscans van Probiblio geven wel een beetje inzicht over de wijken waar deze ouders wonen. Het is moeilijk om deze ouders te bereiken. Daarom willen de taalhuizen de medewerkers van consultatiebureaus, vve-locaties en scholen trainen op het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterdheid.

Jongerenaanpak

Steeds meer jongeren verlaten school met te lage basisvaardigheden. Ook halen zij minder vaak een startkwalificatie. Wanneer een jongere is gestopt met school, is het moeilijk om de jongeren terug naar school te halen. De aanpak lage basisvaardigheden gaat niet over het afmaken van school. Ook zeggen de regels van de WEB dat de doelgroep 18 jaar of ouder moet zijn. Deze doelgroep is vaak jonger. Daarom is er in de komende vier jaar geen leidende rol vanuit de Taalhuizen om een jongerenaanpak op te zetten in deze regio.

Landelijk werkt Stichting Lezen en Schrijven aan een traject voor jongeren (vroeg schoolverlaters). Wanneer dit traject er is, kijken de Taalhuizen of het bij de doelgroep in deze regio past. Ook staan de gemeenten en de Taalhuizen open voor creatieve samenwerkingen met bijvoorbeeld Nova College, Leerplein, bibliotheken en onderwijsbeleid voor 18 jaar of jonger voor een aanpak lage basisvaardigheden. Zolang ook de doelgroep van 18 jaar en ouder deelneemt aan het traject.

Doelen

Het hoofddoel van dit thema is:

Het creëren van een taalrijke omgeving om kinderen heen, zodat ouders en kinderen elkaar beter begrijpen en taalachterstanden bij kinderen worden verkleind.

Onze subdoelen. Over 4 jaar:

- Zijn medewerkers van consultatiebureaus, vve-locaties en kinderdagverblijven (KDV) getraind op het herkennen en doorverwijzen van mensen met lage basisvaardigheden.
Dit doel richt zich op jeugdverpleegkundigen, brugfunctionarissen of andere medewerkers van scholen en medewerkers van KDV. Deze medewerkers werken met gezinnen met taalachterstanden en kunnen deze doorverwijzen naar het Taalhuis. Ook kunnen zij zelf trajecten op locatie starten die passen binnen de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid.
- Is er in elke gemeente in Zuid-Kennemerland minimaal één partij (school, vve of KDV) die programma's aanbiedt uit de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid.
In Haarlem geldt dit voor elke wijk. Over vier jaar is Taalhuis IJmond gestart met een Gezinsaanpak Geletterdheid.
- Heeft elke subregio een ervaringsdeskundige ouder
Deze ouder weet hoe het is om lage basisvaardigheden te hebben. Vanuit deze ervaring legt de ouder aan andere ouders uit wat een taalrijke omgeving thuis is, en wat het oplevert.

Doelgroepen

De doelgroep bestaat uit:

- Anderstalige ouders, verzorgers, pleegouders en grootouders van kinderen in de leeftijd van 0-12 jaar
- NT1-ouders, verzorgers, pleegouders en grootouders van kinderen in de leeftijd van 0-12 jaar

Daarnaast richten de doelstellingen zich op het informeren van medewerkers van:

- CJG's bijvoorbeeld jeugdverpleegkundigen,
- brugfunctionarissen of andere medewerkers van basisscholen
- vve-locaties

Regionale Samenwerking

Om dit doel te behalen is er een samenwerking met de partners van de taalhuizen en de volgende samenwerkingspartners:

- Onderwijsachterstandenbeleid gemeenten (OAB)
Houdt zich bezig met de taalontwikkeling van de kinderen. Het is belangrijk om de taalprogramma's van kinderen en ouders op elkaar af te stemmen.
- Basisscholen (bijvoorbeeld vanuit de verrijkte schooldag)
Voeren de programma's uit. Scholen hebben vaak al een vertrouwensband met ouders en weten welke ouders een programma kunnen gebruiken. Door de ouders te helpen, helpen zij de kinderen
- Kinderopvang (met vve)
Als mogelijke vindplaats voor laagtaalvaardige ouders.
Als uitvoerders van programma's als Peuterpraatjes
- CJG
Als vindplaats voor mogelijke laagtaalvaardige ouders.
Voor het geven van informatie in duidelijke taal over opvoeden in Nederland en het Nederlandse schoolsysteem
- Jeugd- en jongerenwerk
Zij vinden en inventariseren behoeften van ouders. Die kunnen vervolgens in de taalhuizen worden opgepakt en vertaald naar aanbod. Ook kinderopvang kan hierbij een rol spelen.

Beschikbare middelen

Naast de beschikbare middelen uit de WEB is samenwerking mogelijk met het Leerplein en OAB (bijvoorbeeld verrijkte schooldaggelden). Ook is een samenwerking met verschillende fondsen, stichtingen en culturele organisaties (zoals stichting leergeld of het gemeentelijk armoedefonds) denkbaar. Het is belangrijk dat aanbod en middelen op elkaar aansluiten en dat aanbieders op de hoogte zijn van elkaars trajecten.

Er zijn verschillende methoden die passen bij het bereiken van ouders. Bijvoorbeeld:

- Voor Jou en je Kind (Stichting Lezen en Schrijven)
- Peuterpraatjes
- Boekstart en boekstart-coach (ook in de kinderopvang)
- Voorleesexpress, Doorleesexpress en Heemskerk leest voor en mee
- koffieochtenden op school
- Doe je DigiDing
- verschillende taalspelletjes
- Taalsoos op school (Bibliotheek)
- LOGO-3000 (Peuteropvang)
- Kind & Taal
- peuter & oudergroepen
- Mediaukkie

Hoofdstuk 7: Terugblik 2021-2024

In de regio gebeurt al veel in de aanpak van laaggeletterdheid. In de periode 2021-2024 is gewerkt met een regionaal programma met daarin een overzicht van het beleid en een samenwerkingsagenda waarin een aantal thema's verder uitgewerkt waren.

De samenwerking heeft in deze periode een stabiele basis gekregen. Veel doelen zijn behaald.

Taalhuizen/samenwerking

Het Basisvaardighedenennetwerk Zuid-Kennemerland heet sinds eind 2022: Taalhuis Zuid-Kennemerland.

- Zo sluit het Taalhuis beter aan bij Taalhuis IJmond.
- De naam 'Taalhuis' is bekender bij verwijzers en deelnemers.

Taalhuis Zuid-Kennemerland heeft een duidelijke structuur gekregen. En werkt nu met een stuurgroep en een uitvoeringsoverleg. Net als Taalhuis IJmond.

Sinds 1 juni 2021 is er één coördinator voor beide taalhuizen. Dit werkt goed en is vanaf 2023 een vaste rol. De coördinator is in dienst bij contactgemeente Haarlem. Beide Taalhuizen blijven naast elkaar bestaan. Ze zijn flexibel en sluiten aan bij lokale en regionale behoeften.

- De twee Taalhuizen werken beter samen

Officieel kwaliteitscertificaat voor de Taalhuizen in 2023.

- Uitgereikt door certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal (CBCT).
- Dit laat zien dat ze aan de belangrijkste kwaliteitseisen voldoen.
- De certificering is geldig tot 2027

Het aanbod

Sinds 2021 werken de Taalhuizen samen met taalexperts. Taalexperts geven lessen en trainingen aan vrijwilligers en professionals. De Taalexperts zijn NT1 en NT2 docent.

Nieuw aanbod: DigitaalSterk! centra in Haarlem, Heemstede en Zandvoort. Voor eind 2019 konden inwoners op 25 plekken in Haarlem vragen stellen en hulp krijgen met digitale vaardigheden. Inwoners wisten niet waar en wanneer je ergens moest zijn. Eind 2019 en begin 2020 zijn 5 centra in Haarlem gestart. Hier werken welzijn en de bibliotheek samen. De centra zijn verdeeld over de stad en daarmee goed bereikbaar voor de inwoners. Ook in Zandvoort en in Heemstede zijn Digitaal Sterk! Centra geopend.

Formeel onderwijs: eind 2021 won TopTaal de aanbesteding voor het formele taalonderwijs. TopTaal was nieuw in deze regio. 2022 was een lastig jaar om te starten. Wachtlijsten waren opgelopen door Covid-19. Daardoor was de vraag naar taallessen groot. TopTaal heeft hard gewerkt en de wachtlijsten verminderd.

TopTaal geeft in Beverwijk les in de Bibliotheek en heeft in Haarlem een eigen ruimte gehuurd waar alle lessen plaatsvinden. Partners kunnen TopTaal goed vinden. TopTaal zit in de stuurgroepen en het platform/uitvoeringsoverleg van de Taalhuizen.

Combinatie-aanbod: is een traject waar mensen werken aan taal in combinatie met een thema, bijvoorbeeld gezondheid of opvoeding.

- Voel je Goed: Eind 2024 is in elke gemeente in de IJmond een Voel je Goed! Traject gestart. In Haarlem was in 2021 een pilot gestart. Dit traject is gestopt.
- Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid: Gemeente Haarlem was in 2021 pilot gemeente in het landelijke programma. Eind 2023 presenteerden de gemeente en de bibliotheek de flyer van de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid Haarlem aan de vve, basisscholen en kinderopvanglocaties.

Het programma heeft succes:

- Binnen vve-locaties in Haarlem en Bloemendaal loopt het programma Peuterpraatjes.
- Er is subsidie voor de inzet van BoekStart en de VoorleesExpress.
- Om meer ouders die moeite hebben met taal te bereiken, zijn ruim 60 pedagogisch medewerkers in de kinderopvang getraind om laaggeletterdheid te herkennen en te bespreken.

Ook binnen de andere gemeenten is aanbod voor gezin en school. Bijvoorbeeld BoekStart, de Voorleesexpress, peuter & ouder ochtenden, Kind en Taal, peuterpraatjes. Dit aanbod is in nog geen onderdeel van de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid.

Aandacht voor lage basisvaardigheden

In 2022 heeft de toneelgroep 'Hetsen en Visschers' een voorstelling gegeven waar het publiek aan mee mocht doen. In deze voorstelling "Laaggeletterd" werden vier laaggeletterden (NT1'ers) voorgesteld.

Door stukjes uit het dagelijks leven te spelen werd op een leuke manier aandacht gevraagd voor de problemen waar mensen met lage basisvaardigheden tegenaan lopen. Bij de voorstelling waren 140 mensen aanwezig. Deze mensen werken allemaal met mensen die lage basisvaardigheden kunnen hebben. Bijvoorbeeld huisartsen, medewerkers van de gemeenten, leerkrachten en werkgevers. De voorstelling werd gespeeld in de Week van Lezen en Schrijven en kreeg veel aandacht in kranten.

Maar niet alles is gelukt

NT1'ers komen niet af op taallessen. NT1'ers komen wel naar trajecten voor digitale vaardigheden of naar combinatie-trajecten zoals StapIn en Voel je Goed!. Maar nadat deze trajecten klaar zijn, willen NT1'ers geen taallessen volgen. Dit probleem is overal in Nederland. In het programma voor 2025-2028 is extra aandacht voor het maken van trajecten voor NT1'ers

Het programma 2020-2024 had te maken met COVID-19. Door het virus mochten er veel trajecten niet doorgaan. De doelgroep kan niet goed werken met de computer. Daarom was digitaal lesgeven niet mogelijk.

Woordenlijst

Deze moeilijke woorden staan in het programma. Hieronder staat een uitleg.

Basisvaardigheden: De belangrijkste dingen die je moet kunnen, zoals lezen, schrijven, rekenen en omgaan met een computer. Dit helpt je om goed mee te doen in de samenleving.

Lage basisvaardigheden:

- taal: als iemand taalniveau A2 (2F voor NT1'ers) of lager heeft. Dat is onder het niveau van de startkwalificatie.
- rekenen: als iemand rekenniveau 2F of lager heeft. Hierdoor is het moeilijk om met cijfers en maten om te gaan in het dagelijks leven.
- digitale vaardigheid: als iemand basisniveau 2 of lager heeft. Dit betekent weinig kennis van omgaan met de computer smartphone en internet.

Brugfunctionarissen: Medewerkers op scholen die zorgen voor contact tussen school en andere organisaties, zoals jeugdzorg. Brugfunctionarissen helpen kinderen en ouders bij problemen thuis, op school of in de buurt. Brugfunctionarissen zorgen ook dat ouders goede informatie krijgen en regelen extra hulp voor kinderen.

Digitalisering: Steeds meer dingen gaan via de computer of internet. In het dagelijks leven maar ook op het werk. Hierdoor is het belangrijk dat mensen hier goed mee om leren gaan.

Formeel taalaanbod: Lessen in de Nederlandse taal die volgens een vaste opzet gegeven worden en meestal eindigen met een certificaat of diploma.

Gemeentelijke achterstandsgelden: Geld van de gemeente voor inwoners met financiële problemen. Dit helpt bij het betalen van bijvoorbeeld huur of zorgkosten. Het voorkomt dat mensen in grote schulden komen.

Impactmonitor: Een systeem dat meet wat een traject of programma oplevert, bijvoorbeeld of mensen zelfstandiger zijn geworden.

Inburgeringsplichtig: Mensen die verplicht zijn om een inburgeringscursus en -examen te doen om beter mee te kunnen doen in Nederland.

Informeel aanbod: Leren in het dagelijks leven. Bijvoorbeeld door gesprekken met anderen.

Kansrijke start: Een landelijk plan van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Het helpt kinderen om een goede start te maken in het leven, vooral in de eerste 1000 dagen. Dit gebeurt door goede zorg en hulp aan gezinnen.

Maatwerk aanbod: het traject is speciaal aangepast aan dat wat iemand nodig heeft.

Non-formeel aanbod: Lessen zonder officieel diploma, zoals trajecten in buurthuizen, bibliotheken en vrijwilligersorganisaties.

NT1: volwassenen die Nederlands als moedertaal hebben, maar moeite hebben met lezen, schrijven of rekenen. Ze zijn vaak in Nederland geboren en hier naar school geweest. Dit kunnen ook meertalige mensen zijn.

NT2: Volwassenen met een andere moedertaal, die nog bezig zijn om Nederlands, spreken, lezen en schrijven te leren.

Regionale samenwerking: Gemeenten en organisaties werken samen in de regio om gezamenlijke doelen te bereiken, zoals het verbeteren van basisvaardigheden.

Rotary/Lions club: Groepen vrijwilligers die zich inzetten voor goede doelen en de samenleving.

Schuldhelpverlening: Hulp voor mensen met schulden om hun geldzaken op orde te krijgen en schulden af te lossen.

Schuldhelpmaatjes: Vrijwilligers die mensen met schulden helpen door advies en ondersteuning te geven. Ze helpen bij het maken van een plan en het regelen van betalingen.

Startkwalificatie: is een diploma waarmee je meer kans hebt op een baan. Dit is minimaal een mbo-diploma niveau 2, een havo-diploma of een vwo-diploma.

SW-bedrijven (Sociale Werkvoorziening): Bedrijven die werk bieden aan mensen die moeilijk werk kunnen vinden, bijvoorbeeld door een beperking.

Taalambassadeur: Iemand die zelf laaggeletterd is geweest of nu nog is. Taalambassadeurs kunnen helpen bij het verbeteren van beleid en initiatieven.

Taalhuizen: Een plek waar inwoners hun basisvaardigheden kunnen verbeteren. In een Taalhuis werken bibliotheken, buurthuizen, taalscholen en gemeenten samen.

Vindplaatsen: Plekken waar je mensen met lage basisvaardigheden kunt vinden. Bijvoorbeeld bij consultatiebureaus, scholen, wijkteams, bibliotheken, en sociale schuldhelpverlening. Dit kan ook bij werkgevers, huisartsen en apotheken.

vve-locaties: voor- en vroegschoolse educatie: Extra hulp voor kinderen tot 6 jaar die moeite hebben met taal of andere vaardigheden. Dit helpt om achterstanden te voorkomen voordat kinderen op de basisschool komen. Dit is onderdeel van het onderwijsachterstandenbeleid (OAB).

WEB (Wet Educatie en Beroepsonderwijs): Nederlandse wet die het onderwijs in basisvaardigheden voor volwassenen regelt.

Werkcentrum Zuid-Kennemerland en IJmond: Regionaal samenwerkingsverband van UWV, gemeenten, onderwijs, werknemers- en werkgeversorganisaties. Hier kunnen mensen terecht voor hulp bij werk, leren en loopbaan advies.

Zelfredzaamheid: Zelf omgaan met uitdagingen die je in het dagelijks leven tegenkomt. En zelf hulp zoeken als dat nodig is.

Literatuurlijst

Feiten en cijfers laaggeletterdheid (2018). Stichting Lezen en Schrijven. Geraadpleegd op 2 oktober 2024 op website [2018 SLS Literatuurstudie FeitenCijfers interactief DEF.pdf \(ssc.lan\)](#)

Ouders en laaggeletterdheid (2012). Stichting Lezen en Schrijven. Geraadpleegd op 2 oktober 2024 op website [1772200-027 Infographic onderzoek A4 V3 LR.pdf \(ssc.lan\)](#)

Ongelijkheid van het jonge kind. CPB Notitie. (2020). Centraal Planbureau (CPB). Den Haag: Centraal Planbureau.

Aandeel laaggeletterden naar regio (2024). Geletterdheid in zicht. Geraadpleegd op 31 oktober op website: [GeletterdheidInZicht dashboard Zuid-Kennemerland en IJmond \(A\) - Nederland](#)

Over de relatie tussen laaggeletterdheid en armoede. (2016). Stichting Lezen en Schrijven. Den Bosch: ECHO.

Werving NT1... dat doe je niet alleen: sleutel tot succes (2021). Expertisepunt Basisvaardigheden Geraadpleegd op 03 oktober 2024 op website [Werving NT1... dat doe je niet alleen: sleutel tot succes | Expertisepunt Basisvaardigheden.](#)

Informatiepagina (2024). Expertisecentrum LVB. Geraadpleegd op 03 maart 2025 op website [Expertise Licht Verstandelijke Beperking](#)

Rekenen en cijfers zijn niet sexy voor beleidsambtenaren en Kamerleden, (2021) Movisie, geraadpleegd op website op 03 maart 2025 : ['Rekenen en cijfers zijn niet sexy voor beleidsambtenaren en Kamerleden' | Movisie](#)

Digitale vaardigheden, per provincie (2023). CBS. Geraadpleegd op 03 maart 2025 op website [Digitale vaardigheden, per provincie, 2023 | CBS](#)

Dashbord, (2019). Geletterdheid in Zicht. Geraadpleegd op 03 maart 2025 op website [GeletterdheidInZicht landingspagina - GeletterdheidInZicht homepage](#)

Laaggeletterdheid in Nederland (2024). Stichting Lezen en schrijven. Geraadpleegd op 03 maart 2025 op website [Informatie over Laaggeletterdheid in Nederland | Stichting Lezen en Schrijven](#)

Landelijk beeld volwasseneneducatie (2023). Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd op 25 maart 2025 [Landelijk beeld volwasseneneducatie, verslagjaar 2023 | CBS](#)

Spreiding van Laaggeletterdheid, (2019). Stichting Lezen en Schrijven. Den Haag: Stichting Lezen en Schrijven.

Bijlage 1: Plan van Aanpak vernieuwen regionaal programma (april, 2024)

Inleiding

Het 'Regionaal Meerjarenplan Aanpak Verbeteren Lage Basisvaardigheden Zuid-Kennemerland en IJmond' is in 2020 vastgesteld door de gemeenteraad van centrumgemeente Haarlem. Voor een periode van 4 jaar. Eind 2024 loopt dit programma af. Om die reden en omdat het ministerie van OCW erom vraagt, is er een vernieuwing van het regionaal programma nodig.

Aanpak

Omdat het een regionaal programma is, is de insteek om zoveel mogelijk partijen binnen de regio bij de vernieuwing van het plan te betrekken. Tegelijkertijd is de tijd en beschikbaarheid van partijen beperkt. Om die reden is een actualisatie van het bestaande plan het uitgangspunt. Het is niet de bedoeling om met een geheel nieuw plan te komen, maar wel om het bestaande plan te vernieuwen en aan te vullen zodat deze weer toekomstbestendig is voor de jaren 2025-2029.

Proces

Om te faciliteren dat zoveel mogelijk partijen input en feedback kunnen geven, is het idee om het proces te starten met een regionaal WEB-congres waarin mensen in thema's met elkaar kunnen bespreken wat er in het vernieuwde plan moet staan. Hierin zal ook de eerder ontvangen feedback vanuit de beide audits van de Taalhuizen meegenomen worden. Vervolgens gaat een eerste concept naar alle aanwezigen voor een schriftelijke feedback ronde. Vervolgens wordt het tweede concept voorgelegd aan een gezamenlijke vergadering van de stuurgroepen van de beide taalhuizen. Na akkoord zal het plan worden ingediend voor het politieke proces bij de gemeente Haarlem. Omdat het niet werkbaar is het plan door elke gemeenteraad afzonderlijk vast te laten stellen, is alleen een vaststelling door de centrumgemeente voldoende. Alle partijen krijgen het eindresultaat toegestuurd.

Planning

Vorbereiden WEB-congres	Vanaf 1 mei
WEB-congres	3 juli
Eerste concept aanbieden voor schriftelijke feedbackronde	8 september
Sluiting schriftelijke feedbackronde	21 september
2 ^e concept voorleggen aan gezamenlijke vergadering stuurgroepen	22 oktober (uitloop op 12 november)
Stuk vaststellen tijdens portefeuillehouders overleg (PFO) wethouders	Q4 2024
Stukken indienen voor politiek proces gemeente Haarlem	Q1 2025
Vaststelling door gemeenteraad Haarlem	Q1 2025

Uitvoering

Projectleider: Mick Schoonebeek (gemeente Haarlem en Zandvoort)

Projectteam: Martine Porienski (coördinator Taalhuis IJmond en Taalhuis Zuid-Kennemerland), Karen Bruijns (gemeente Velsen) en Fatiha el Razouki (gemeente Heemskerk)

Uitgenodigd om mee te denken:

Gemeenten

Gemeente Beverwijk, gemeente Bloemendaal, gemeente Haarlem en Zandvoort (afdeling W&I, SMSR, JOS, MO), gemeente Heemskerk, gemeente Heemstede, gemeente Velsen.

Bibliotheken

Bibliotheek IJmond-Noord, bibliotheek Velsen, bibliotheek Zuid-Kennemerland

Regionale partners

Leerplein, Kennemerhart, Stichting Lezen en Schrijven, Werkcentrum ZKIJ

Welzijnsorganisaties

Buurts, Buuv/Gilde Samenspraak, MET Heemskerk, Pluspunt Zandvoort, Stichting Participatie Anderstaligen (SPA), Welzijn Beverwijk, Welzijn Bloemendaal, Welzijn Velsen, WijHeemstede

Onderwijsorganisaties

Bworkz, Nova College, NT2-TaalTalenten, TopTaal, Inova Edinova, INTK, Lexicon, Rasom, ZZP-taalexperts.

Bijlage 2: Grafische samenvatting regionaal WEB-congres 3 juli 2024

Laag geletterdheid

Lage basisvaardigheden

Regionale samenwerking

Wat is samenwerking eigenlijk?

Bekendheid aanbod bij professionals

Basisaanbod per gemeente

Behoeftte aan overzicht

Samenwerking vele lokale partijen

Beschikbare middelen

Partnerschappen

Mogelijkheden AI

Financiën & fondsen

Leermiddelen

Mensen: Vrijwilliger & betaalde kracht

Kennis bundelen

Elkaar ontmoeten!

Bewustwording

2028

verbinding

herkenning

Geen taboe!

Gezondheid

Bewustwording, herkennen en doorverwijzen

Welzijn op recept!

Verbinden van taaljes met sport & bewegen

Uit de taboesfeer!

Wat heb JIJ nodig?

Opvoeding & school

Hoe doorbreek je de cyclus?

Over wie hebben we het nou eigenlijk & waar kunnen we vinden?

Wijkgericht, wie signaleren er nu al?

Hoeverheden

Trainingen geven

Alle consultatiebureaus zijn getraind op laaggeletterdheid

Brugfunctionarissen

Omgaan met geld

Zowel online als offline programma

Taboe en schaamte doorbreken

Meetbaar door meer aanmeldingen

Sterk netwerk & overzicht

Samenwerking organisaties & schuldhulpverlening

Doelgroep betrokkenheid

Werk & zelfredzaamheid

Wat is zelfredzaamheid?

Wie is de doelgroep precies?

Waar kunnen we inhaken?

Een verhaal & een persoon & een instantie

Snelle weg naar juiste hulp

Per doelgroep een aanbevolen route

Concretiseren, klantreis, wat heb JIJ nodig?

Doelgroepen

Hoe bereiken we deze doelgroep?

Signaleren

Duidelijke patronen preventie

Eenzaamheid, schamte

Taboe

Helpen weg te vinden

Wie is de doelgroep?

Registratie & monitoring

Latere zien wat je hebt bereikt!

Saai?

Kwantiteit is meetbaar

Wat ken AI betekenen?

Benkik weer!

Kwaliteit meetbaar maken?

CBS uitbreiden

10 over langere termijn monitoren

Nieuwe titel?

Bijlage 3: Terugkoppeling data Landelijk Beeld Volwasseneneducatie verslagjaar 2023

WEB regio Zuid-Kennemerland en IJmond

Bevindingen

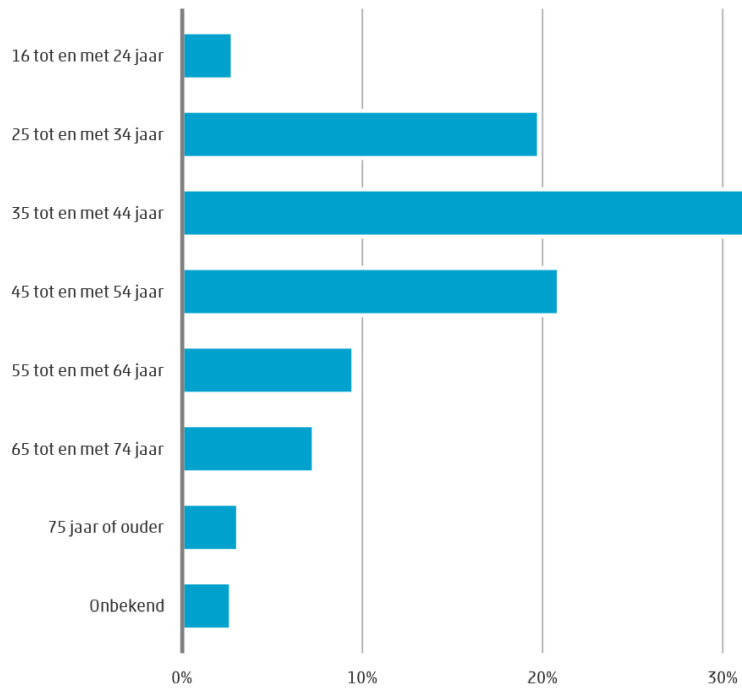
- Data ontvangen van de centrumgemeente.

<i>Aanbieder</i>	<i>Aantal bruikbare records (cursisten)</i>
Gemeente Haarlem	1213
Totaal	1213

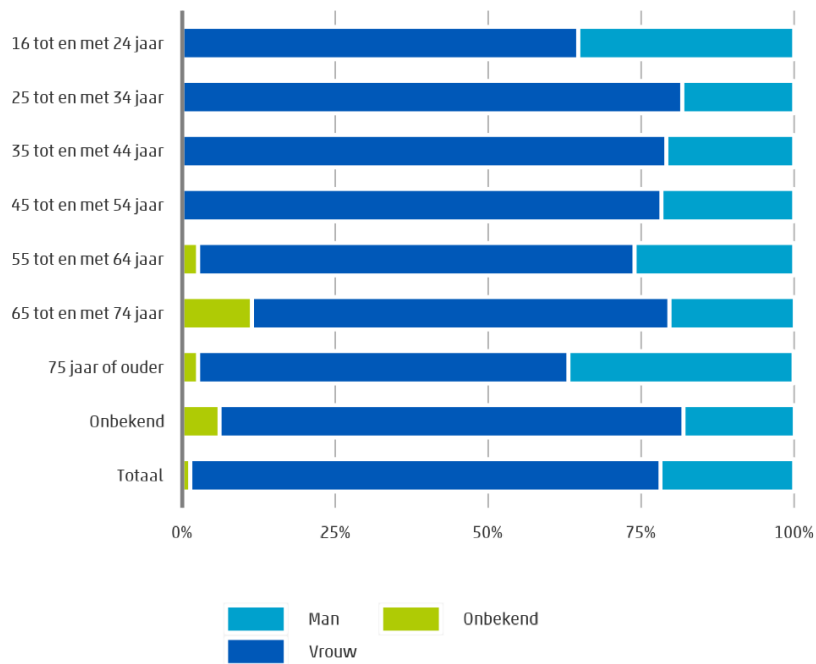
Resultaten

- De grootste leeftijdsgroep van de deelnemers waren de 35- tot 45-jarigen (34%).
- De meeste cursisten waren vrouwen (77%).
- Van de cursisten had 86% een NT2-achtergrond.
- De meeste cursisten volgden een formele cursus (45%). Daarnaast volgde 32% een non-formele cursus gegeven door een vrijwilliger en 22% een non-formele cursus gegeven door een professional.
- De meeste deelnemers volgden een taalcursus (76%), gevolgd door een digitale vaardighedencursus (15%). Ook volgde 9% een combinatiecursus en minder 1% een rekencursus

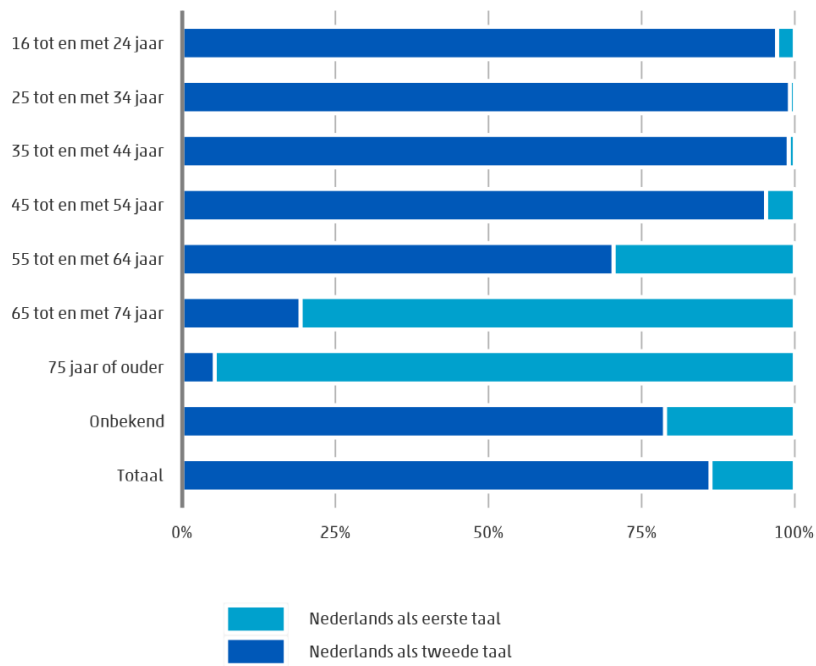
Leeftijd van de cursusdeelnemers

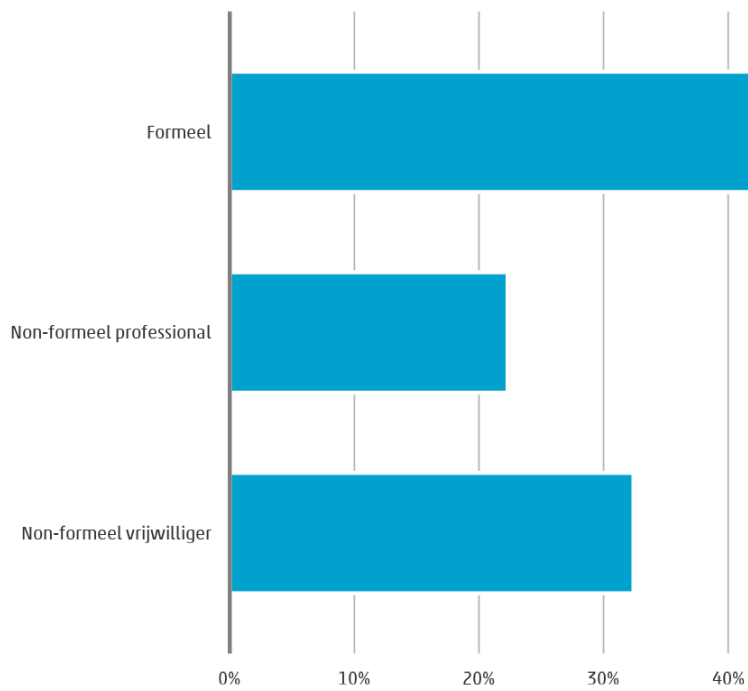
Geslacht en leeftijd van de cursusdeelnemers

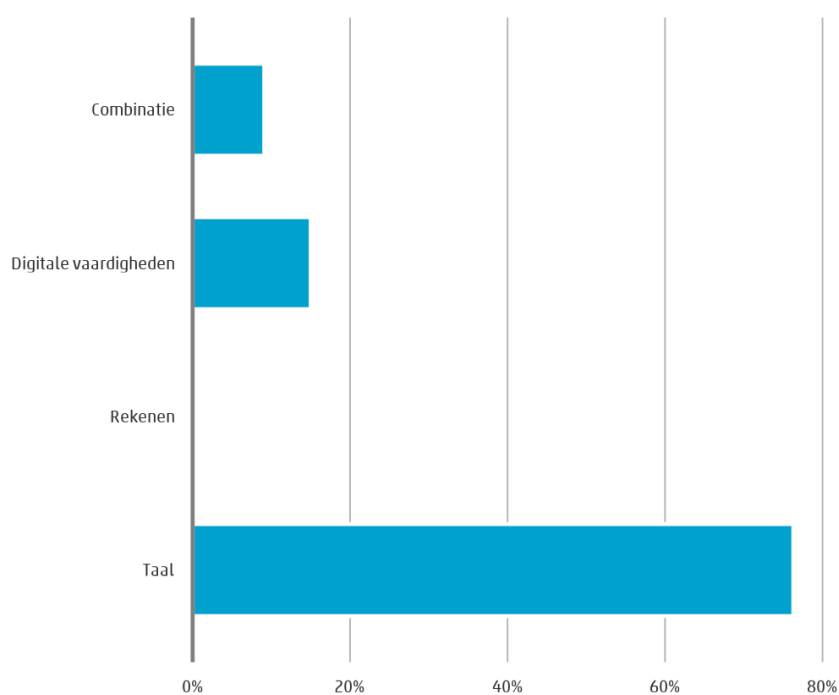
Moedertaal en leeftijd van de cursusdeelnemers

Gevolgde soort cursus van de cursusdeelnemers

Gevolgte type cursus van de cursusdeelnemers

Woongemeente van de cursisten

Gemeentenaam *Aantal bruikbare records (cursisten)*

Amsterdam	4
Beverwijk	201
Bloemendaal	17
Castricum	1
Haarlem	626
Haarlemmermeer	7
Heemskerk	99
Heemstede	25
Hillegom	1
Lisse	3
Stede Broec	1
Texel	1
Teylingen	2
Velsen	157
Zandvoort	67
's-Gravenhage	1

Totaal

1213
